

traven *tēřek* herba silvestre, de floreta morada; a Vila-llonga de l'Assafor, *tēřik*, explicant-me que «fa unes llaorettes que servixen per traure brosses dels ulls» (1962); a Mallorca *Son Tàrrec* és una possessió de St. Llorenç des Cardassar (1964, amb l'explicació «classe d'herba» en la meua nota). En lexicografia del català comú, només des de Lab. (1840): *tàrrach*, que el dona com a equivalent del lletós («llaxó»), però desconfiem-ne perquè d'altra banda l'identifica amb l'*Euphorbia lathyris*, evidentment perquè el confon amb el cast. *tártago* (amb què el tradueix), planta ben diferent en tot, fora de la torma dels noms. També hi ha confusió individual amb l'*espàrrec* per part del corresponal de l'*AlcM* a Pineda.

És una denominació catalana, comuna només amb el cast. *tárrago*. Recollida per molts botànics, com a nom de varietats de *Salvia*: F. Gil (1794) i Lorente (1798) donen *tàrrec* com a val., Bassaganya (1850) i JTexidor (*Flora Farm.*, 648, s. *verbenaca*; 647 s. *pratensis*) com a usual en el Principat, i segons Barceló (1867) també a Mall., mentre que Trias (1800) ens informa que el nom balear és *tarrega* (segurament accentuat a la a); d'altra banda els catalans Bassaganya i Texidor, i S. Benedicto (1866), que herboritzava en el Maestrat, diuen que la *Salvia pratensis* s'anomena *tàrrago* en castellà (potser el d'Aragó), veg. Colmeiro (*Enum.* iv, 354-65).

En altres identifications com s'han fet, és possible i fins probable que hi hagi confusió amb parònims; segons el xurro sogorbí Rojas Clemente (princ. S. XIX, Colmeiro III, 142) *atarraga* i *tarraga* (a on l'accent?) s'usarien a Jaén i cap a les Alpujarras (Ujjar) com a nom de la *Inula viscosa*; és possible que aquí hi hagi contactes o confusions amb els noms de l'antic tabac europeu (port. *tádega* = cast. *altabaca*), car la *Salvia glutinosa* rep el nom de *tabaco de montaña* segons l'aragonès Loscos (1863) (sens dubte la *Inula* és una composta, i no labiada com la *Salvia*). Tampoc no hi ha gens de seguretat quant al concebible parentiu amb l'aragonès i manxec *tarrico* (*Salsola vermiculata*, crec que ja documentat en l'agricultura de G. A. de Herrera, 1513, *VRom.* II, 63), planta tan diferent; val a dir que, segons cita de Barceló en *AlcM*, el nom de la *Salsola vermiculata* seria *tàrrec* a tres localitats mallorquines.

Sí que deu haver-hi comunitat d'arrel (o desviació per una raó o altra), amb un nom *tarró* de la *Salvia pratensis* que Texidor (*l. c.*) dona com a equivalent de *tàrrec*; Vogel (1911) ho posa com a mot de collita pròpia per al mateix («Wiesen-Salbei») i *AlcM* id. a la Selva, Garrotxa i Ribagorça.

Quant a l'etimologia es veuen tres possibilitats, entre les quals és impossible decidir-se mentre no hi hagi més documentació i no disposem de més estudis crítics. A) Origen pre-romà, vaig suggerir jo com a possible, veg. la meua nota de 1951 (TABACO, *DCEC/DECH*, n. 6, v, 354a30ss.), cf. el nom de la ciutat de *Tàrrega*, que ja sembla estar documentat en inscripcions ibèriques (Schuchardt, *Iberische Deklination*, 43; GzMoreno, *HomenMzPi.* 1925, III, 497). Així fóra

més fàcil explicar la variant *tarro* o *tarró* (i *tarrico* i tot, si hi és relacionable en alguna forma remota). Per més que el nom de *Tàrrega* es pronuncii vulgarment *Targa*, la forma antiga del nom és aquella, i encara que sigui al cap de la Segarra, és verssemblant que tingui molt de comú amb el de TARRÀCO > *Tarragona*, evidentment pre-romà, i que no podem creure derivat del nom de planta; si bé tots dos podrien valer com a indicis, bo i incerts, de la provinença pre-romana del nom *tàrrec*.

B) Giner i March suggereix origen aràbic —idea sempre raonable amb mots de tres consonants, i més documentats en les regions del Migjorn—, en relació amb el nom del camí, *řariq* en àrab; que es trobi com a nom de planta en el Kazimirski ni ho comprovo ni val la pena, amb una compilació aràbiga tan tèrbola, que ho pot treure de fonts sense valor, potser arabitant un mot espanyol; les comprovacions amb els bons lèxics aràbics són desenganyadores: ni d'aquesta ni d'altres no hi ha noms de plantes en aquesta arrel, ni hi apareix en els bilingües quin és el nom del *tàrrec* en àrab, però el de la sàlvia no s'hi assembla ni de lluny.¹

Tanmateix no descartem la idea, vist que el *Dfa.* ens dona la seguretat que el *tàrrec* es fa per les vores dels camins; realment l'arrel *řrq* és de l'àrab de tots temps, productiva i vivíssima; el verb *řaraq* té el significat bàsic i general de 'anar de camí', i no sols pertany també a l'àrab viu i hispànic, i el seu participi actiu, naturalment, és *řariq*, sinó que *RMa.* ens el documenta formalment amb la traducció «viator». Fóra, doncs, concebible que els moros espanyols haguessin donat a l'herba el nom de 'el qui va de camí' si la veien al llarg dels camins; la duplicació de la -rr- en romànic no fóra cap obstacle, majorment estant també documentat *řarrâq* com a sinònim de *řariq* en *RMa.* i en els glossaris dels Abbàdides. La variant *tàrrec* que he reportat de pobles valencians no ens apartaria d'això (cf. les variants *magerra/manjarra*, *gerra/řarra*), per més que aquí la *ř* precedent, junt amb la *r*, s'oposarien a tal canvi; altrament aquesta variant no fóra menys explicable amb l'alternativa A ni amb C.

C) La traducció «*gallitricum*» del *tàrrec* donada per Nebrixa és també la del Cauliac (anterior), segons *AlcM*. És clar que això ha de ser un nom grec, per més que deformat per influència del romànic o ll. GALLUS (per més que hi hagi *gallocresta* en cast., *AlcM*, sens dubte calc d'aquell nom baix-llatí); es tracta sens dubte de *καλλιτριχον* que Dioscòrides i Aeli donaren com a sinònim de *καλλιφυλλον*, en qualitat de nom d'una «mena de falguera petita» («small kind of fern», Liddell-Scott): o sigui, aquest, 'bella fulla' i aquell 'bell cabell': consta pel *Dfa.* i *AlcM* que les fulles del *tàrrec* són fisonades, i per aquest que el calze n'està eriçat de llargs pèls blancs: les fulles en el gravat que en dona no manquen de semblança amb les d'una falguera.

Realment, pensar que un nom d'una planta d'etim. obscura sigui deformació del nom seu savi, acceptat des de Dioscòrides, és de sentit comú. Llevant-ne *gall-*